

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
МІСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА імені О. М. БЕКЕТОВА

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

до організації самостійної роботи, проведення практичних занять
із навчальної дисципліни

«ФІЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ»

(Правила проведення змагань із самбо)

(для всіх освітніх програм Університету)

Харків
ХНУМГ ім. О. М. Бекетова
2019

Методичні рекомендації до організації самостійної роботи, проведення практичних занять з навчальної дисципліни «Фізичне виховання» (Правила проведення змагань із самбо) (для всіх освітніх програм Університету) / Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова; уклад. Д. Ю. Стеценко. – Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2019. – 51 с.

Укладач Д. Ю. Стеценко

Рецензент

Д. О. Безкоровайний, кандидат наук з фізичного виховання та спорту, доцент, заведуючий кафедри фізичного виховання та спорту Харківського національного університету міського господарства імені О. М. Бекетова

Рекомендовано кафедрою фізичного виховання та спорту, протокол № 6 від 20 грудня 2018 р.

ВСТУП

Поява і розвиток боротьби самбо

Появі боротьби самбо передувала велика праця спеціалістів – ентузіастів із вивчення видів національної боротьби для створення універсального виду самозахисту від озброєного нападника.

Ініціатором створення нової боротьби тернах Радянського Союзу. САМБО був дипломований у Кодокані (інститут ДЗЮДО в Токіо) в 1916 році В. С. Ощепков, який був відряджений у 14 років в Токіо для вивчення японської мови, як учень Владивостоцького комерційного училища. Молодому хлопцю дуже сподобався цей вид боротьби і він поступив у Кодокан закінчивши який через 4 роки, подався назад до своєї країни, змушений пробиратися 3 роки боротьби через палаючі в громадській війні простори Росії до Москви, і в 1918 році через Китай, Середню Азію. ДЗЮДО він викладав в тодішній військовій академії, а потім у московському інституті фізичної культури (з 1931 по 1932 рр.)

Але В. Ощепков навчав ДЗЮДО не в звичайному для Японії вигляді – він замінив кімоно на куртку і труси і ввів спеціальні черевики із м'якою підошвою і рантом, він відкинув прийому на удушення, додав больові прийоми на ноги, за утримання давався один бал (оцінки дій були кількісні на відміну від ДЗЮДО), що дозволило проводити спортивні змагання із боротьби, яку в той час називали вільною (і тільки після війни вона отримала сучасну назву – САМБО).

В. С. Ощепков загинув під час сталінських репресій. Але встиг підготувати великий загін спеціалістів – ентузіастів т. з. «вільної боротьби» майбутніх Чемпіонів СРСР і «Заслужених тренерів» серед яких такі відомі викладачі як А. Харлампієв, В. Андрєєв, Є. Чумаков (Москва), І. Васильєв (Ленінград), В. Маслов (Москва), Х. Наніашвілі (Тбілісі).

Перші змагання з «вільної» боротьби були організовані і проведені ними в Москві в 1935 році, такі ж змагання проведені (Першості міст) в Ленінграді, Москві, Харкові, Києві, Баку, Саратові.

Перший Чемпіонат СРСР був проведений у 1939 році в Москві у 8 ваг. категоріях в яких охоче взяли участь «класики» які перемогли у 6 ваг. Категоріях, серед них був і перший чемпіон з «вільної» боротьби К. Макельський (Харків, півсередня вага). Самбісти були переможцями Е. Чумаков (пів легка в/к) і А. Будзинський (легка вага) обидва Москви.

На II Чемпіонаті СРСР теж саме повторилося знову. Другу золоту медаль з цієї боротьби привіз на Україну киянин Г. Баєв Чемпіон XII Чемпіонату СРСР з класичної боротьби 1941 року (загинув на війні).

З 1947 року Чемпіонати СРСР вже з боротьби САМБО відновились і проводилися щорічно до 1991 року.

В 1965 році FILA взяла САМБО під свою опіку, визнала її міжнародним видом боротьби, а Чемпіонати Європи і Світу проводити разом із вільною і греко-римською боротьбою у 10 вагових категоріях, як і в цих видах спорту.

В 1972 році було проведене перший Чемпіонат Європи по самбо в м. Рига. Всі 10 перших місць дістались збірній СРСР і в тому числі першим Чемпіоном Європи на Україні став киянин С. Новиков (в/к кг).

В наступному році в 1973 р. в м. Тегерані був проведений I Чемпіонат Світу з самбо 9 з 10 золотих нагород вибороли борці збірної СРСР і серед них львів'янин Михайло Юнак (в/к до 57 кг). В цьому ж Чемпіонаті у в/к до 90 кг боровся вже ставши чемпіоном світу в тому ж Тегерані грузинський атлет Леван Тедіашвілі, який замінив захворілого самбіста. 1 золоту медаль у в/к до 82 кг монгол Чаранг.

У 1974 р. з II Чемпіонату Світу наш самбіст – львів'янин Михайло Юнак вдруге повертається Чемпіоном Світу.

Після цього Чемпіонати самбісти виходять із FILA і створюють свою окрему Міжнародну федерацію боротьби самбо із штаб – квартирою в Барселоні. Кількість членів федерації в цей час налічувало 16 країн, а зараз через майже 30 років вже 42.

Починаючи із 1975 року ця федерація організує і проводить Чемпіонати Європи щорічно і раз в два роки Чемпіонати Світу, як серед чоловіків (дорослих, юніорів, юнаків) так і серед жінок (відповідних за віком групах).

Правила проведення змагань

Розділ 1 ОРГАНІЗАЦІЯ І ПРОВЕДЕННЯ ЗМАГАНЬ

Стаття 1 Характер змагань

1. За характером змагання поділяються на:

- а) особисті;
- б) командні;
- в) особисто-командні;
- г) класифікаційні (відкритий килим).

2. Характер змагань визначається Положенням про змагання (далі – Положення) в кожному окремому випадку.

3. В особистих змаганнях визначаються тільки особисті результати і місця учасників у своїх вагових категоріях.

4. В командних змаганнях команди зустрічаються між собою і за результатами цих зустрічей визначаються місця команд-переможців.

5. В особисто-командних змаганнях визначаються особисті місця учасників, а місце команди визначається залежно від суми особистих результатів учасників згідно з Положенням змагань.

6. У класифікаційних змаганнях особисті та командні місця не визначаються, а результати учасників враховуються для підвищення або підтвердження їхньої спортивної кваліфікації.

Стаття 2 Системи проведення змагань

1. Під час проведення змагань учасники виступають в одній групі (система без розподілу на підгрупи) або під час жеребкувань розподіляються на декілька підгруп (система з розподілом на підгрупи). В останньому випадку додатково має бути визначено принцип, за яким кращі самбісти переходять у наступне коло змагань, а гірші – вибувають. Змагання у цьому разі розподіляються на попередню частину і фінальну.

2. У межах кожного кола змагання можуть проводитись по одному з двох існуючих варіантів:

а) круговому, коли кожний учасник зустрічається з кожним (однакової вагової категорії);

б) із вибуванням учасників, що отримали встановлену Положенням кількість поразок.

3. Порядок зустрічей між учасниками (командами) визначається жеребкуванням та обраною системою проведення змагань.

4. Система і порядок проведення попередніх і фінальних частин змагань визначаються Положенням.

5. У додатках 2, 3, 4, 5, 6 Положення описуються системи з різними варіантами поєднання порядку проведення попередньої частини і фіналу, а також варіанти проведення командних зустрічей, за результатами яких визначаються місця в командних змаганнях.

Розділ 2 УЧАСНИКИ ЗМАГАНЬ

Стаття 3 Вікові групи учасників

Учасники змагань розподіляються за наступними віковими групами.

Таблиця 1 – Вікові групи учасників

Вікові групи	Стать	
	Чоловіки	Жінки
Підлітки	9–12 років	9–12 років
Юнаки та дівчата молодшого віку	13–14 років	13–14 років
Юнаки середнього віку	15–16 років	15–16 років
Юнаки старшого віку	17–18 років	17–18 років
Юніори	19–20 років	19–20 років
Дорослі	21 і доросліше	21 і доросліше
Ветерани 35–39, 40–44, 45–49, 50–54, 55–59, 60 і доросліше		

Стаття 4 Вагові категорії учасників змагань

Учасники змагань розподіляються за такими ваговими категоріями:

Таблиця 2 – Розподіл вікових груп учасників

ВАГОВА КАТЕГОРІЯ, ВІКОВІ ГРУПИ, СТАТЬ									
Підлітки, юнаки молодшого віку		Юнаки середнього віку		Юнаки старшого віку		Юніори, дорослі		Ветерани	
чол.	жін.	чол.	жін.	чол.	жін.	чол.	жін.	чол.	жін.
28–30	26	38–40	36	48	40	48*	44*	—	—
32	28	42	38	52	44	52	48	—	—
35	30	45	40	56	48	57	52	—	—
38	32	48	42	60	52	62	56	62	56
41	34	51	45	65	56	68	60	68	60
45	36	55	48	70	60	74	64	74	64
49	38	59	51	75	65	82	68	82	68
53	41	63	55	81	70	90	72	90	72
57	45	68	59	87	75	100	80	100	80
62	49	73	64	+87	+75	+100	+80	+100	+80
67	53	78	70	—	—	—	—	—	—
+67	+53	+78	+70	—	—	—	—	—	—
<i>* вагові категорії, що не визначено міжнародними правилами.</i>									

У віковій групі юніорів і дорослих (чоловіки і жінки) пі проведенні змагань на звання абсолютного чемпіона змагання відбуваються без розподілу учасників на вагові категорії. Мінімальна вага учасників цих змагань визначається в Положенні.

Стаття 5 Допуск учасників до змагань

1. Умови допуску учасників до змагань, їх належність до спортивних організацій, кваліфікація і вік, а також перелік документів, що надаються до мандатної комісії, передбачаються Положенням про змагання.

Учасники міжнародних змагань, передбачених календарем Міжнародної Федерації самбо (ФІАС), повинні мати міжнародну ліцензію учасника змагань, страховий поліс.

До участі у чемпіонатах, першостях України, Всеукраїнських змаганнях допускаються тільки члени Федерації самбо України.

2. Заявка організації на участь спортсменів у змаганнях оформляється відповідно до встановленої форми за наявності затверджених печатками підписів керівника організації, тренера і лікаря, що засвідчують відповідну підготовленість учасників до змагань.

Термін подання попередніх заявок вказується в Положенні про змагання. Поіменна заявка на участь у змаганнях має бути надана представником команди до мандатної комісії не пізніше ніж за 2 години до початку зважування.

3. Допуск учасників здійснюється мандатною комісією у складі представника організації, що проводить змагання, головного судді або його заступника, головного секретаря, заступника головного судді з медичного забезпечення та членів комісії, які перевіряють документи спортсменів і заявки відповідно до вимог Положення про змагання.

Представник організації, що проводить змагання, у суперечних випадках вирішує питання допуску учасників і несе за це відповідальність.

4. Допуск учасників здійснюється відповідно до Положення про змагання, але дозволяється допуск у цій віковій групі спортсменів, що беруть участь у змаганнях, борців, що мають найближчий менший рік народження.

5. Спортсмени, що досягли 17 років, мають право брати участь у змаганнях серед дорослих.

Стаття 6 Зважування учасників

1. Зважування має на меті встановити відповідність ваги учасника в припустимих межах однієї з вагових категорій.

2. Учасник має право боротися у певних змаганнях тільки в одній ваговій категорії.

3. Порядок і час зважування учасників вказується в Положенні про змагання. Якщо борець запізнився або не з'явився на зважування у визначений термін, то він до змагань не допускається.

Спортсмени зважуються в порядку вагових категорій. За одну годину до початку зважування учасникам надається право здійснювати зважування на вагах, на яких офіційно проводяться зважування.

4. Спортсменам при зважуванні не дозволяється ставати або сходити з вагів без дозволу старшого судді. Якщо вага спортсмена не відповідає межам конкретної вагової категорії, він може її змінити (зменшити або збільшити) протягом часу відведеного для зважування.

5. Зважування проводиться один раз (у перший день змагань або на передодні) і триває одну годину. Якщо зважування проводиться в день змагань, то воно починається не пізніше, ніж за дві години до початку змагань. Дозволяється використовувати для зважування декілька ваг, а учасники однієї вагової категорії повинні зважуватись на одних вагах.

6. Зважування проводить призначена головним суддею суддівська бригада, яка складається із заступника головного судді (один із керівників килиму), представника секретаріату змагань, лікаря і двох-трьох суддів.

7. Перед зважуванням усі учасники змагань проходять зовнішній медичний огляд у лікаря змагань.

Учасники зважуються без верхнього одягу (чоловіки у плавках, а жінки - в купальниках) у спеціальній кімнаті або за ширмою.

8. На зважуванні спортсмени надають паспорт самбіста, в окремих випадках – документ із фотографією, що засвідчує його особу, ліцензію учасника, картку медичного контролю, заповнену анкету і страховку.

9. Результати зважування заносяться в протокол, що підписують усі члени суддівської бригади із зважування.

Стаття 7 Обов'язки і права учасників змагань

1. Учасник зобов'язаний:

- а) знати і виконувати Правила змагань та Положення про них;
- б) виконувати вимоги суддів;
- в) негайно з'являтися до суддів за їх викликом, виконуючи їх розпорядження щодо Правил змагань;
- г) за неможливістю з будь-яких причин продовжувати змагання необхідно терміново повідомити про це суддівську колегію;
- д) обмінюватися з суперником потисненням рук перед поєдинком і після нього;
- е) коректно вести себе стосовно до учасників змагань, суддів та інших працівників, що проводять і обслуговують змагання, а також стосовно глядачів;
- ж) бути поголеним або мати коротку бороду, коротко підстриженими нігтями, в охайному спортивному костюмі.

2. Права учасника:

- а) звертатися до суддів через представника своєї команди під час проведення особистих змагань, за відсутністю представника звертатися безпосередньо до головного судді;
- б) за 1 годину до початку зважування проводити контроль власної ваги на вагах офіційного зважування;
- в) своєчасно одержувати необхідну інформацію щодо ходу змагань (програму змагань, зміни в програмі змагань, склад пар чергового кола, результати поєдинків тощо);
- г) за необхідністю користуватися медичною допомогою в процесі одного бою (до 3 хв).

Стаття 8 Костюм учасника

- 1. Костюм учасника: куртка, борцівки, труси. Крім цього, для чоловіків – захисний бандаж (плавки) або неметалева раковина; для жінок – бюстгальтер, плавки, біла футболка з короткими рукавами, яка вправляється у труси (закритий купальник).

Куртка спеціального крою і пояс до неї мають бути з бавовняної тканини червоного або синього кольору. Рукава куртки повинні діставати до кистей рук, ширина рукава знизу повинна забезпечити просвіт між рукою і тканиною не менше за 10 см. Для продівання поясу по лінії талії робиться два прорізи на відстані 5 см. вперед і ззаду від бокового шву. Пояс повинен знаходитись у прорізі, подвійно обхоплювати і щільно прилягаючий до тулубу, спереду має бути зав'язаний вузлом. Кінці зав'язаного поясу не повинні бути довшими 15 см. Поли куртки мають бути нижче поясу на 20–25 см. На усіх офіційних змаганнях допускається використання курток тільки з патентом Федерації самбо України (ФСУ) або Міжнародної федерації самбо (ФІАС).

Взуття – борцівки виготовляються з м'якої шкіри, мають м'яку підошву, без виступаючих жорстких частин. Усі шви закладено в середину. Ступня в місці суглобу великого пальця захищається невеликими войлочними прокладками, закритими зверху шкірою.

Труси учасників мають бути з шерстяної тканини, напівшерстяного або синтетичного трикотажу одного кольору (червоного або блакитного). Зверху вони повинні досягати до лінії поясу, а знизу прикривати верхню третину стегна.

2. Учасники виходять на парад-відкриття (закриття) і нагородження в спортивній формі своєї команди або ліцензованих куртках.

3. Учасникам під час поєдинку забороняється мати на собі обручки, браслети, сережки, ланцюжки та інші предмети, які можуть бути причиною нанесення пошкоджень.

4. *Костюм учасника по бойовому самбо* доповнюється захисним шоломом чорного або червоного кольору, боксерською капою, твердим бандажем, рукавичками з накладками на кисть) з відкритою долонею (з прорізами для пальців для рукопашного бою або бойового самбо), м'якими накладками гомілка-стопа.

Стаття 9 Представники, тренери і капітани команд

1. Фізкультурно-спортивні організації, що відряджають команди на змагання, призначають представника, який є посередником між суддівською колегією і учасниками. Якщо команда не має офіційного представника, його обов'язки виконує тренер або капітан команди.

2. Представник є керівником команди і несе відповідальність за поведінку та організованість спортсменів на місцях проведення змагань, розміщення та харчування.

3. Представник зобов'язаний:

- знати Правила і Положення про змагання та невідмовно виконувати їх;
- своєчасно подавати до мандатної комісії заявки на спортсменів своєї команди;
- брати участь у жеребкуванні;
- бути присутнім на засіданнях суддівської колегії;
- забезпечувати своєчасне прибуття спортсменів на змагання, зважування, представлення, нагородження, паради та урочистості відкриття та закриття змагань;
- виконувати розпорядження суддів щодо проведення змагань;
- знаходитись на змаганнях на спеціально відведеному місці або серед спортсменів своєї команди.

4. Представник команди має право:

- отримувати від членів головної суддівської колегії або секретаріату довідки з усіх питань щодо проведення та суддівства змагань;
- бути присутнім під час зважування спортсменів своєї команди;
- подавати головному судді протест (ст. 37) з обґрунтованою посилкою на відповідну статтю і пункт Правил.

5. Представнику, тренеру і капітану команди забороняється втручатися в розпорядження судів і осіб, які проводять змагання.

6. Представники (тренери) рішенням головної суддівської колегії можуть бути усунені від виконання своїх обов'язків у випадку:

- неодноразового порушення Правил і Положення про змагання;
- відмови виконувати рішення суддів або нетактовної поведінки.

Розділ 3 СУДДІВСЬКА КОЛЕГІЯ

Стаття 10 Склад суддівської колегії

1 Склад суддівської колегії змагань рекомендується Федерацією самбо України.

2 До складу суддівської колегії входять:

1) головна суддівська колегія – головний суддя, заступники головного судді (зокрема керівники килимів), головний секретар;

2) судді – арбітри, бокові судді, хронометристи, інформатори, судді при учасниках;

3) обслуговуючий персонал – коментатори, лікарі, комендант тощо.

3 Поєдинок борців судить бригада у складі: керівник килиму, арбітр, боковий суддя, суддя-хронометрист, технічний секретар, інформатор.

4. Представник (тренер) команди не може бути одночасно суддею поєдинку, у якому бере участь член його команди.

5. Дії борців у поєдинку оцінює нейтральна суддівська трійка: керівник килиму, арбітр і боковий суддя, що представляють три різні команди. Кожен з них приймає рішення щодо оцінки дій борців самостійно, також під час розгляду протестів і спірних питань, зобов'язаний аргументувати свої дії відповідно до повного Положення Правил змагань.

6. Суддя зобов'язаний мати суддівську форму, суддівський квиток, Правила змагань і свисток.

Суддівська форма складається з білої сорочки з різнокольоровими рукавами (лівий – червоний, правий – синій), білих штанів, шкарпеток і спортивного взуття білого кольору. З лівого боку (на грудях) розміщується знак відповідної суддівської категорії.

Примітка: З дозволу головного судді керівники килимів можуть бути у піджаках, а вся суддівська трійка може використовувати червоні і сині нарукавні пов'язки.

Стаття 11 Головний суддя

1. Головний суддя є головою суддівської колегії змагань. Він керує роботою суддів і несе відповідальність за якість проведення та суддівство змагань перед організацією, що їх проводить, та Федерацією самбо України.

2. Обов'язки головного судді:

а) перевіряти готовність до змагань центральної арени, допоміжних приміщень, обладнання та інвентар (включаючи перевірку вагів) відповідно до вимог Правил змагань, складати акт прийняття місця проведення змагань, а також переконуватися в наявності необхідної документації;

б) затверджувати склад суддівських бригад;

в) проводити жеребкування учасників;

г) затверджувати графік проведення змагань;

д) розподіляти суддів по бригадах на окремі килими;

е) проводити інструктаж з лікарем змагань відносно його обов'язків (або доручити це заступнику);

ж) після кожного дня змагань проводити загальні наради суддів, представників, тренерів для затвердження результатів змагань і окремо з суддями з метою аналізу роботи суддівства;

и) вживати заходів щодо виключення, а за необхідністю виправлення помилок, припущених суддями;

к) своєчасно виносити рішення щодо заяв і протестам, що надішли від представників (тренера, капітана) команд (стаття 37 Правил);

л) затверджувати склад пар фіналів і призначати бригади судів для їхнього проведення;

м) давати оцінку роботи кожному члену суддівської колегії (з урахуванням думки його безпосереднього керівника) за п'ятибальною системою;

н) у встановлений термін здавати звіт (Додаток 10) в організацію, що проводить змагання, і Федерацію (протягом 3-х діб).

3. Головний суддя має право:

а) відмінити змагання, якщо до їхнього початку місце проведення, обладнання або інвентар не відповідають вимогам Правил;

б) припинити поєдинок, робити перерву або зупиняти змагання в разі несприятливих умов, що заважають нормальному проведенню змагань;

в) вносити зміни до програми і графіка проведення змагань, якщо в цьому є крайня необхідність;

г) змінювати функції суддів у процесі змагань;

д) відсторонювати суддів, що здійснили грубі порушення або не впоралися з покладеними на них обов'язками, зазначивши це в звіті і повідомивши про це суддівську колегію відповідної Федерації;

е) робити зауваження (або відсторонення від виконання обов'язків) представникам, тренерам і капітанам команд, що припустили порушення норм і правил та почати сперечатися з суддями а також подали необґрунтовані протести;

ж) затримувати оголошення оцінки технічної дії або результату поєдинку, якщо погляди суддів розбігаються, а також, якщо він не згоден з їхнім рішенням, для додаткового обговорення і винесення остаточного рішення;

и) змінювати чергу зустрічі у фіналі, якщо в цьому є потреба.

4. Головний суддя не має права змінювати Положення про змагання, а також відсторонювати або замінювати суддів під час проведення поєдинку.

5. Виконання розпоряджень головного судді є обов'язковим для учасників, суддів, представників і тренерів команд.

6. За дорученням головного судді його функції на змаганнях може виконувати його заступник або один із керівників килиму.

Стаття 12 Головний секретар

1. Головний секретар керує роботою секретаріату змагань, підпорядковується головному судді і виконує такі обов'язки:

а) бере участь у роботі мандатної комісії і суддівської бригади на зважуванні;

б) бере участь у проведенні жеребкування;

в) готує, опрацьовує і розповсюджує суддівську документацію;

г) складає Програму і графік проведення змагань;

д) опрацьовує протоколи змагань;

е) складає порядок зустрічі борців за колами;

и) контролює оформлення протоколів поєдинків;

к) оформлює розпорядження і рішення головного судді;

л) готує матеріали до звіту про змагання і надає їх на підпис головному судді;

затверджує своїм підписом витяги з протоколів;

м) надає інформацію (з дозволу головного судді) представникам, коментаторам, працівникам преси та телебачення;

н) контролює своєчасність та якість оформлення протоколів змагань та проводить підрахунки командних результатів;

п) інструктує і керує роботою секретарів змагань та технічних працівників (друкарка, художник, працівник, який тиражує матеріали) тощо.

2. Для надання допомоги головному секретарю призначається заступник – один із секретарів.

Стаття 13 Керівник килиму

1. Керівник килиму під час суддівства поєдинку розміщується за суддівським столом і керує роботою суддівської бригади.

2. Обов'язки керівника килиму:

а) комплектує суддівські бригади на поєдинки з дозволу головного судді;

б) викликає на килим і представляє учасників поєдинку, а також оголошує результати поєдинку (за відсутністю коментатора);

в) оцінює дії борців і ситуації, супроводжуючи це установленими жестами (Додаток 14) та враховуючи думку більшості суддівської трійки, оголошує остаточне рішення;

г) у разі необхідності або істотному розходженні поглядів суддівської трійки зупиняє поєдинок і виносить остаточне рішення після додаткового обговорення суперечливості ситуації;

д) після оголошення борцеві (борцям) другого попередження запрошує до килиму головного суддю для участі у вирішенні питання щодо необхідності оголосити третє попередження (стаття 30, п.2 Правил).

Стаття 14 Арбітр

1. Арбітр, знаходячись на килимі і користуючись засобами суддівської сигналізації (свистком, термінами і жестами (Додаток 14), керує процесом поєдинку, оцінює прийоми, дії і положення борців і стежить за тим, щоб поєдинок проходив у суворій відповідності Правилам.

2. Обов'язки арбітра:

а) бере участь у представленні борців;

б) подає команду (свистком) про початок поєдинку та його поновлення в стійці на середині килиму, після перерв у поєдинку;

в) перериває поєдинок:

– якщо борці опинилися в положенні «поза килимом» (стаття 33 Правил);

– якщо при боротьбі лежачи борці недостатньо активні і не демонструють реальних спроб проведення будь-яких технічних дій боротьби;

– якщо одному з борців необхідна медична допомога, супроводжуючи це жестом «зупинити час»;

– якщо виявлено порушення встановлених відповідностей в костюмах борців;

– якщо борець порушив Правила або проводить заборонений прийом і йому необхідно оголосити зауваження або попередження (за винятком випадку передбаченого п. 3 цієї статті);

- на вимогу керівника килиму;
- за сигналом бокового судді, якщо арбітр вважає це можливим у цей момент;

- якщо арбітру потрібна консультація у випадках не передбачених Правилами змагань;

г) зупиняє поєдинок достроково:

- за сигналом здачі борця, захопленого на больовий (удушливий) прийом;

- якщо оцінку чистого кидка, виконаного борцем у поєдинку, визначають два судді з суддівської трійки;

- якщо в поєдинку визначено перевагу одного з борців;

- якщо приймається рішення про зняття борця з поєдинку або його дискваліфікацію;

- якщо один з борців отримав удар, що призвів до нокауту (двох нокдаунів);

д) за гонгом подає сигнал (свистком) на закінчення поєдинку;

е) оголошуючи результат поєдинку, бере обох учасників (на середині килиму) за руки, піднімає руку переможця.

3. Якщо в боротьбі лежачи борець, що захищається, застосовує заборонений прийом, арбітр, не зупиняючи поєдинок, вимагає від борця зупинити проведення забороненого прийому і робить йому попередження. У разі непадкорі, арбітр призупиняє поєдинок, оголошує борцю друге попередження, за рішенням головного судді знімає його з поєдинку (див. ст. 30 п. 1 а).

4. Відразу після того, як один з борців був узятий на утримання, арбітр повинен гучно оголосити: «Рахую утримання!» і зробити жест «утримання». Після закінчення 10 секунд арбітр гучно оголошує «Десять секунд!», відповідним жестом показує оцінку «2 бали», а після закінчення 20 секунд оголошує «Утримання зараховано!» і відповідним жестом показує оцінку виконаного утримання.

Якщо під час утримання борець, що проводить утримання, займає позицію на грудях, животі або сідниці, за якого кут між його спиною на рівні лопаток і площиною килиму стане більше за 90 градусів, або відтисне тулуб суперника від свого тулубу, або обидва борці опиняться в положенні «поза килимом» (див. ст. 33), арбітр повинен оголосити «Вийшов!» і опустити руку з подальшим запрошенням до середини килиму.

Якщо борець, що згори, переходить при утриманні до больового або удушливого прийому, то арбітр оголошує «Утримання не рахувати! «.

5. Як тільки один із борців почав робити больовий прийом, арбітр повинен гучно оголосити «Рахую час больового!», супроводжуючи це відповідним жестом.

На проведення больового прийому, починаючи з цього моменту, відводиться 60 секунд. Після закінчення цього часу арбітр повинен призупинити поєдинок свистком, оголосивши «Больовий не рахувати!» і поновити його в стійці на середині килиму.

Якщо борець, який проводить больовий прийом, до закінчення відведеного для цього часу переходить на утримання або на інші технічні дії в боротьбі лежачи, або якщо суперник, що захищається, вивільняється від больового прийому і контратакує, то відрахування часу больового прийому зупиняється але поєдинок не переривається.

На черговий больовий прийом, що розпочато одним з борців, знову відводиться 60 секунд.

6. *Бойове самбо*: додатково арбітр повинен перед початком бою переконатись у наявності обов'язкового захисного спорядження на борцях.

При нокдауні необхідно перервати поєдинок, показати супернику у який кут килиму він має відійти і почати відлік секунд. Між сигналом (свистком) і рахунком «один» повинна пройти секунда. Рахунок завжди ведеться до «восьми» і в тому разі, якщо борець готовий продовжити бій. Якщо борець бій продовжити не в змозі, рахунок ведеться до «десяти» і бій вважається таким, що закінчився нокаутом.

Стаття 15 Боковий суддя

1. Боковий суддя розміщується неподалік від килиму, на проти суддівського столу. За необхідністю він може пересуватися уздовж дальньої кромки килиму, підійти ближче до борців, щоб краще бачити ситуацію поєдинку.

2. Боковий суддя самостійно оцінює дії борців, реагуючи та «сигналізуючи» свої оцінки встановленими жестами (Доповнення 14).

3. Боковий суддя може пропонувати, щоб борцю (борцям) оголосили попередження або зняли його (їх) з поєдинку за необхідністю.

4. В усіх випадках, коли на його думку потрібно зупинити поєдинок, боковий суддя робить відповідний жест, привертаючи увагу арбітра до тих або інших моментів боротьби.

Стаття 16 Суддя-хронометрист

1. Суддя-хронометрист розташовується за столом керівника килиму. Він відраховує час поєдинку, утримання і больових прийомів, ударом гонгу подає сигнал щодо закінчення поєдинку.

2. Суддя-хронометрист фіксує хронометром запізнення виходу борця на килим після першого виклику і оголошує час після закінчення перших і кожних наступних 30 секунд.

3. Під час перерви в поєдинку суддя-хронометрист за свистком арбітра або вказівкою керівника килиму зупиняє хронометр і вмикає його знову за свистком арбітра, веде відлік чистого часу поєдинку.

Якщо поєдинок призупиняється через травми борця, суддя-хронометрист за сигналом арбітра «Зупинити час!» вмикає ще один хронометр і через кожну хвилину оголошує про час, використаний борцем на одержання медичної допомоги.

4. Як тільки арбітр під час поєдинку оголошує: «Рахую утримання!», суддя-хронометрист вмикає хронометр і через кожні 5 секунд гучно оголошує: «П'ять!», «Десять!», «П'ятнадцять!», а після закінчення 20 секунд – «Час утримання!».

5. Як тільки арбітр під час поєдинку оголошує: «Рахую час больового!», суддя-хронометрист вмикає хронометр і починає вести відрахування часу, оголошуючи час больового прийому через кожні 10 секунд (крім цього – 55 секунд). Після закінчення 60 секунд суддя-хронометрист оголошує: «Час больового!».

Стаття 17 Технічний секретар, суддя-інформатор, суддя-коментатор

1. Технічний секретар знаходиться за одним столом з керівником килиму і за ходом поєдинку записує у відповідні графи суддівського протоколу (Додаток 6.3, 9) оцінки технічних дій і попереджень, що оголошує керівник килиму. Після закінчення поєдинку він проставляє суму балів і час поєдинку, передає суддівський протокол керівнику килиму для визначення і оголошення результату поєдинку, після чого записує в протокол цей результат.

2. Оцінки прийомів, у черговості їх виконання борцями, заносяться у протокол цифрами 1, 2 або 4, активність – літерою «А». Оцінки за утримання обкреслюються колом. Запис оцінок прийомів у поєдинку повинен вестися таким чином, щоб завжди можна було визначити, яка з оцінок остання. Наприклад, після оцінки кожної технічної дії, крім останньої, ставиться знак + (плюс).

Зауваження помічаються літерою «О». Якщо борцеві зроблено перше (друге) попередження, його супернику записується 1, (2).

Чиста перемога записується знаком «Х» із позначкою «кидок», «больовий прийом», «нокаут».

Зняття борця з поєдинку за чергове порушення Правил (ст. 30, пп. 1, 2) помічається у протоколі знаком «Х». При знятті борця в процесі поєдинку зі змагань (ст. 30, пп. 3, 4) використовується знак «Х» з поясненням «травма» або «порушення Правил».

Якщо борець не вийшов на поєдинок, він знімається зі змагань. На проти його прізвища, залежно від причини, записується або «н/я» (неявка) або «мед» (знятий лікарем), а його супернику записується результат 4:0,

потім 0 хв 00 (0.00 – перемога через зняття суперника до поєдинку).

У разі дострокового завершення поєдинку, у протоколі фіксується його чистий час. Зліва від прізвища борця записується час, витрачений на надання йому медичної допомоги (за необхідністю).

При визначенні результату поєдинку у відповідних графах протоколу записується сума технічних балів і балів за попередження супернику, набраних кожним із борців, і позитивні очки (табл. ст. 25). Прізвище переможця обводиться, прізвище переможеного закреслюється.

Робити в протоколі інші записи забороняється.

3. Оцінки дій борців у поєдинку показує суддя-інформатор килиму на електронному табло або демонстраційному щиті після того як керівник килиму оголосив їх.

4. Суддя-коментатор оголошує програму і порядок проведення змагань, представляє оргкомітет, президію, почесних гостей, учасників, інформує щодо спортивних звань і досягнень, пояснює окремі положення Правил змагань, оголошує результат кожного поєдинку з дозволу головного судді. Представляє призерів змагань у ході процедури нагородження, а також осіб, які її проводять. Якщо змагання проводяться одночасно в двох приміщеннях, вони обслуговуються двома коментаторами.

5. Залежно від характеру інформаційного спорядження дозволяється поєднувати роботу судді-хронометриста та інформатора або технічного секретаря та інформатора.

6. За відсутністю коментатора з дозволу головного судді керівники килимів можуть представляти суддівську бригаду килиму, викликати на килим і представляти чергову пару борців, у процесі поєдинку оголошувати оцінки прийомів а після її закінчення – результат.

Стаття 18 Суддя при учасниках

Суддя при учасниках є посередником між спортсменами, представниками команд, тренерами, секретаріатом змагань, оргкомітетом та суддями.

1. Обов'язки судді при учасниках:

- а) перед початком змагань перевіряти наявність учасників у конкретний день змагань і відповідність їхніх спортивних костюмів вимогам Правил;
- б) ознайомлювати учасників з програмою і графіком проведення змагань;
- в) попереджувати борців про порядок їх виходу на килим;
- г) оповіщати головного суддю щодо неявки і зняття учасників змагань;
- д) здійснювати виведення призерів та чемпіонів, переможців змагань на процедуру нагородження.

Стаття 19 Лікар змагань

1. Лікар змагань входить до складу суддівської колегії на правах заступника головного судді по медичній частині і бере участь в її роботі.

2. Обов'язки лікаря змагань:

- а) входить до складу комісії з прийому місць проведення змагань;
- б) бере участь у роботі мандатної комісії з метою перевірки належного оформлення заявок, наявності в заявках медичної візи про допуск до змагань;
- в) бути присутнім при зважуванні, проводити медичний контроль (зовнішній огляд тощо) учасників;
- г) контролювати додержання санітарно-гігієнічних вимог на місцях проведення змагань;
- д) здійснювати медичне обстеження і нагляд за учасниками в процесі змагань;
- е) надавати медичну допомогу борцям безпосередньо на килимі, робити висновки про спроможність або неспроможність продовження поєдинку (змагань), терміново доповідати про стан борців головному судді змагань і надавати йому відповідну довідку до секретаріату;
- ж) після закінчення змагань подавати звіт про медично-санітарне забезпечення змагань, вказувати випадки захворювань і пошкоджень (Додаток 11).

У випадку зупинки поєдинку, коли один або обидва спортсмени отримали травми, лікар повинен інформувати арбітра щодо можливості продовження

поєдинку. Припустима довжина розтину залежить від клінічних проявів: у зоні верхньої повіки до 1,5 см, розтин у середині брови і волосяної частини до 2 см; розтин у зоні скроні та чола від 1 см до 1,5 см. Спортсмен, що отримав тяжкий нокаут після надання йому першої медичної допомоги, госпіталізується. Лікар змагань на другий день повинен отримати у медичному закладі усі дані щодо стану здоров'я госпіталізованого спортсмена і до кінця змагань інформувати головного суддю про його стан.

Стаття 20 Комендант змагань

1. Обов'язки коменданта змагань:

а) відповідає за своєчасну, належну підготовку і тематичне художнє оформлення місця змагань, безпеку, розташування та обслуговування учасників і глядачів, працівників ЗМІ, радіофікацію приміщення, підтримання порядку під час змагань, а також забезпечує усі необхідні заходи відповідно до розпорядження головного судді;

б) відповідає за підготовку і придатність використання спеціального обладнання та інвентарю для проведення змагань;

в) відповідає за підготовку та розміщення рекламних щитів із назвами команд, країн, спонсорів, магнітофонних записів гімнів країн, національних спортивних та інших прапорів та прапороштоків для їх піднімання (4 шт.) (ст. 38, 39 Правил).

2. Комендант змагань підпорядковується головному судді.

Розділ 4 ПРАВИЛА СУДДІВСТВА

Стаття 21 Зміст самбо (бойового самбо)

У самбо дозволяється проводити кидки, утримання, больові прийоми та інші атакуювальні і захисні дії у певних положеннях борців.

У бойовому самбо, окрім спортивного самбо, дозволяється наносити удари та проводити удушливі прийоми.

І. Положення борців

1. Стоячи – положення борця, за якого він торкається килиму тільки ступнями ніг (стоїть на ногах).

2. Лежачи – положення борця, за якого він торкається килиму будь-якою частиною тіла, окрім ступенів ніг.

Лежачи, а також при падінні після кидка або при переході до боротьби лежачи, борець може опинитися:

а) на спині – стан, за якого борець торкається килиму обома лопатками або в темпі (без зупинки) перевертаючись по спині; положення «міст», за якого борець знаходиться спиною до килиму і торкається його тільки ступнями ніг і головою, прирівнюється до положення «на спині»;

б) на боці – стан, за якого борець торкається килиму грудьми або животом, а його спина на рівні лопаток утворює відносно килиму кут до 90 градусів; положення «напівміст», за якого борець знаходиться спиною до килиму і торкається його ступнями ніг, головою і плечем, прирівнюється до положення «на боці»;

в) на грудях або на животі – стан, за якого борець торкається килиму грудьми або животом, а його спина на рівні лопаток утворює відносно до килиму тупий кут;

г) на сідниці або на крижах (попереку) – стан, за якого борець торкається килиму однією (двома) частинами сідниць, тазом, задньою поверхнею стегна або попереку;

д) на плечі – стан, за якого борець торкається килиму плечовим суглобом або плечем, притиснутим до тулуба;

е) на колінах (коліні) – стан, за якого борець торкається килиму колінами (коліном), водночас він може сидіти на своїх м'язах литок, не торкаючись сідницями поверхні килиму;

ж) на руках (руці) – стан, за якого борець торкається поверхні килиму кистями або передпліччями рук (руки).

3. Боротьба стоячи (у стійці) – обидва борці знаходяться в положенні «стоячи».

4. Боротьба лежачи – один або обидва борці знаходяться в положенні «лежачи».

II. Кидки

1. Кидком вважається дії борця, у результаті яких суперник втрачає рівновагу і падає на килим, торкаючись його поверхні будь-якою частиною тіла, крім ступеней ніг, тобто опиняється в одному з положень «лежачи».

Контркидок – кидок, за якого борець, що захищається, у відповідь на атакуючі дії суперника перехоплює ініціативу та кидає його сам, змінюючи характер або напрямок падіння атакуючого.

2. Оцінюються тільки кидки, які проводить борець, що знаходився до кидка (до початку падіння суперника) у положенні «стоячи».

Вважається, що кидок виконаний борцем, що атакує, без падіння, якщо він під час кидка (від його початку і до моменту закінчення) зберігає своє положення «стоячи».

Кидок вважається виконаним з падінням борця, що атакує, якщо в процесі проведення кидка він переходить в одне з положень «лежачи» або опирається на суперника, що лежить, для зберігання рівноваги.

Будь-які перевертання в боротьбі лежачи, а також кидки, виконані борцем, що знаходиться в положенні «лежачи», не оцінюються,

3. Залежно від початкового положення борця, що атакує, кидки розрізняють на:

а) кидки суперника, що знаходиться в стійці; до них прирівнюються кидки, у яких борець, що атакує, переходить під час кидка суперника, що знаходиться в одному з положень «лежачи» в стійку, або повністю відриває його від килиму, піднімає вище пояса і, кидаючи, перевертає навколо горизонтальної вісі;

б) кидки суперника, що знаходиться в положенні «на колінах» або «на руках», що також супроводжуються його перевертанням навколо горизонтальної вісі; до них прирівнюються кидки суперника, який знаходиться в одному з положень «лежачи», що супроводжується його повним відривом від килиму, але нижче рівня поясу, з перевертанням навколо горизонтальної вісі.

Відрив суперника, що знаходиться в положенні «лежачи», від килиму та відпускання його в теж саме положення без перевертання не оцінюється.

У будь-якому випадку кидки, що закінчуються падінням суперника в положення «на руках», не оцінюються.

III. Больові прийоми

1. Больовим прийомом вважається захоплення руки або ноги суперника в боротьбі лежачи, що дозволяє провести дії перегинання (важіль), обертання а суглобі (вузол), защемлення сухожилок або м'язів і примушує суперника визнати себе переможеним.

Початком больового прийому вважається початок дій, що слідує після взяття борцем, що атакує, кінцівки суперника на атакованій ділянці і мають за мету викликати у нього больове відчуття або подолати його захисний захват. На ці дії відводиться 60 секунд.

2 Больові прийоми у схватці дозволяється починати проводити тільки тоді, коли атакований знаходиться в положенні «лежачи». Борець, що атакує, може знаходитися у стійці.

У бойовому самбо больові прийоми можуть проводитись як в положенні стоячи так і лежачи.

3. Крім сутичок з бойового самбо проведення больового прийому на руку повинно бути зупинено, якщо атакований переходить у положення «стоячи» і відриває тулуб (плечі) борця, що атакує від килиму.

4. Проведення больового прийому на ногу має бути зупинене, як тільки атакований переходить у положення «стоячи».

IV. Утримання

1. Утриманням вважається прийом, яким борець впродовж певного часу примушує суперника лежати спиною до килиму, а сам притискається тулубом до тулубу суперника (або до рук суперника, що притиснуті до тулубу).

У бойовому самбо утримання дозволяється проводити з боку грудей та спини.

2. Відрахування часу утримання починається з моменту, коли борець, що атакує, притискується своїм тулубом до тулубу суперника і фіксує його в положенні «на лопатках» (та на «грудях» в бойовому самбо).

3. Утримання припиняється, якщо борець, якого утримують, переходить у положення «на груди», «на живіт» або «на сідницю» (але не «на поперек»), за якого кут між його спиною на рівні лопаток і площиною килиму стане більше 90 градусів, якщо віджимає борця, що атакує від себе, або коли борець, що атакує, переходить до проведення больового прийому.

Стаття 22 Початок і кінець поєдинку

1. Для проведення поєдинку борців викликають на килим.

2. Перед початком поєдинку борець, якого викликали першим (у червоній формі), стає в червоний кут килиму, а його суперник (у синій формі) – у синій кут. Після представлення борці за жестом арбітра сходяться до центра килиму і обмінюються вітальним рукостисканням. Після чого роблять крок назад і за свистком арбітра починають боротися.

3. Поєдинок закінчується за сигналом гонгу (звуковим сигналом), а не за дублюючим його свистком арбітра.

4. Після закінчення поєдинку борці займають ті ж самі місця на килимі, що і перед початком поєдинку. Для оголошення результату поєдинку арбітр викликає борців на середину килиму і, попередньо взявши обох борців за зап'ястя, підіймає руку переможця, після чого борці обмінюються потисканням рук і виходять за межі килиму.

Стаття 23 Хід і тривалість поєдинку

1. Тривалість поєдинку встановлюється:

- для дорослих і старшого віку чоловіків – 5 хвилин;
- для дорослих і старшого віку жінок – 4 хвилини;
- для середнього і молодшого віку (чоловіків і жінок) – 4 хвилини;
- для ветеранів чоловіків – 4 хвилини;
- для ветеранів жінок – 3 хвилини.

1.2. Бойове самбо: 5 хвилин чистого часу у попередніх зустрічах, 6 хвилин – у фіналі.

2. Відлік часу в поєдинку починається за першим сигналом свистка арбітра. Час перерв не включається в чистий (фактичний) час поєдинку.

У виняткових випадках дозволяється включати час перерв у поєдинок, що не супроводжуються жестом арбітра «Зупинити час», у чистий час поєдинку (окрім напівфінальних та фінальних), якщо це обговорено в Положенні про змагання.

3. Протягом поєдинку борці не мають права виходити за межі килиму без дозволу арбітра.

За необхідністю учасник, з дозволу арбітра, може вийти за межі килиму для приведення в порядок спортивної форми.

4. На надання медичної допомоги при пошкодженнях, отриманих борцем, йому надається час у сумі не більше 3 хвилин у ході одного поєдинку. Медична допомога надається безпосередньо на килимі (на краю килиму),

Стаття 24 Кількість поєдинків

1. Якщо змагання тривають один день, то для дорослих кількість не повинна перевищувати 9 поєдинків.

Коли змагання тривають більше двох днів, то кількість на день не повинна перевищувати 5 поєдинків.

Для юнаків старшого, середнього, молодшого віку норми не повинні перевищувати відповідно 7 і 4 поєдинків.

2. Пауза між поєдинками не повинна бути меншою за 12 хвилин.

Стаття 25 Результат і оцінка поєдинку

Таблиця 3 – Таблиця класифікації очок за результатами поєдинку

№ пп	Результат поєдинку	Класифікаційні очки	
		переможцю	переможеному
1	2	3	4
1	Чиста перемога (достроково!)		
	а) чистий кидок;	4	0
	б) больовий прийом;	4	0
	в) удушливий прийом;	4	0
	г) нокаутуючий удар (більше 10 сек.), два нокдауни до 10 секунд кожний;	4	0
	д) за явною перевагою (різниця 12 балів і більше);	4	0
	г) у разі неможливості продовжувати поєдинок (відмова, травма, прострочений час на медичну допомогу);	4	0
	д) дискваліфікація суперника за порушення Правил	4	0
	Оцінка в 4 бали:		
	а) нокдаун до 10 секунд;	4	0
	б) кидок (удар), поштовх (виведення з рівноваги) на спину з падінням атакувальника;	4	0
	в) кидок (удар) зі стійки з падінням на бік, атакувальник залишається в стійці;	4	0
	г) утримання протягом 20 секунд з боку грудей або спини	4	0
2	Перемога за перевагою (за переваги 8–11 балів)		
	а) за наявністю технічних балів у переможеного;	3.5	0.5
	б) за відсутністю технічних балів у переможеного	3,5	0

Продовження таблиці 3

1	2	3	4
3	Перемога за балами (за переваги 1–7 балів)		
	а) за наявністю технічних балів у переможеного;	3	1
	б) за відсутністю технічних балів у переможеного	3	0
4	Перемога технічна:		
	а) при рівності балів:		
	– за кількістю технічних балів;		
	– за наявністю технічних балів у переможеного;	3	1
	– за відсутністю технічних балів у переможеного;	3	0
	– за якості технічних балів;	3	1
	– по останній технічній оцінці.	3	1 або 0
	б) активність (пункт 11 міжнародних правил); за рівністю балів і наявністю оцінок «А»;	-	-
	– за кількістю оцінок «А»;	3	1 або 0
	– за якістю технічних балів;	3	1
	– за відсутністю технічних балів у переможеного;	3	0
	в) за наявністю тільки оцінок «А»	-	-
	– за кількістю оцінок «А»;	2	0
	– по останній оцінці «А».	2	0
5	Перемога за попередженнями (за відсутністю технічних балів і рівній кількості попереджень);		
	– по останній оцінці за попередження, оголошене супернику.	2	0

Продовження таблиці 3

1	2	3	4
6	Зняття суперника за пасивність (достроково):		
	а) за перевагою переможця у 8–11 балів;	3.5	0
	б) за наявністю технічних балів у переможця;	3	0
	в) за відсутністю технічних балів у переможця.	2	0
7	Зняття обох борців за пасивність або дискваліфікація обох борців за порушення правил (достроково)	0	0
8	Оцінка за технічні дії:		
	а) кидок (удар) на бік з падінням обох суперників;	2	0
	б) кидок (удар) зі стійки на плече, груди, живіт, сідницю без падіння;	2	0
	в) утримка суперника протягом 10–19 секунд з боку грудей або спини;	2	0
	г) забігання з фіксацією ззаду;	1	0
	д) кидок (удар) на груди, плече, живіт, сідницю з падінням.	1	0

3. У випадку зняття учасника зі змагань за висновком лікаря безпосередньо перед поєдинком або через запізнення більше ніж на 1,5 хвилини на поєдинок (неявки), його супернику записується результат 4:0 з часом 0.00 (перемога через зняття суперника з поєдинку).

Стаття 26 Чиста перемога

1. Чиста перемога присуджується за:

- а) чистий кидок;
- б) больовий прийом;
- в) за явною перевагою одного з борців;
- г) у разі зняття суперника з сутички (згідно зі ст. 30 п. 1 а, б Правил).

Чиста перемога в бойовому самбо, у вищезазначених випадках присуджується:

- а) за удушаючі прийоми;
- б) за два нокдауни (до 10 сек.);
- в) за нокаутуючий удар (більше 10 сек.).

2. Чистим кидком вважається кидок без падіння борця, що атакує, у результаті якого атакований, що знаходиться в положенні «стоячи», падає на спину або перевертається спиною в темпі руху (без зупинки).

3. Больовий прийом зараховується у випадку, якщо один із борців при захопленні його руки або ноги на больовий прийом подає сигнал про здачу.

4. Удушливий прийом зараховується в тому разі, якщо один із борців при захопленні його шиї (живота) здається або втрачає свідомість.

Сигнал про здачу надається гучним вигуком «Є!» або дворазовим плесканням рукою (ногою) по килиму або по тілу суперника.

Будь-який вигук учасника, узятого на больовий прийом розглядається як сигнал про здачу (крім випадку, передбаченого ст. 34, п. 2 Правил).

4. Якщо в ході поєдинку один із борців одержить на 12 (і більше) балів більше, ніж його суперник, поєдинок зупиняється і цьому борцю присуджується перемога за явною перевагою.

5. За чисту перемогу переможець отримує 4 класифікаційні очки, переможений – 0.

Стаття 27 Перемога з перевагою і за балами

1. Якщо після закінчення поєдинку один з борців має перевагу від 8 до 11 балів, то йому присуджується перемога з перевагою.

Переможець при цьому отримує 3,5 класифікаційних очка. Переможений отримує або не отримує 0,5 класифікаційних очок залежно від того, має він або не має технічні бали на момент закінчення поєдинку.

2. Якщо після закінчення поєдинку один із борців має перевагу від 1 до 7 балів, то цьому борцю присуджується перемога за балами. Водночас переможець може не

мати технічних балів.

Переможець у цьому випадку отримує 3 класифікаційних очки, переможений отримує 1 класифікаційне очко за наявністю у нього технічних балів до моменту закінчення поєдинку або 0 – за їх відсутністю.

Стаття 28 Технічна перемога

1. За відсутністю оцінок «А» у поєдинку у випадку однакової кількості набраних балів після його закінчення технічна перемога присуджується борцю у якого більше балів за технічні дії. Переможець отримує 3 класифікаційних очки, а переможений – 1 за наявністю у нього технічних балів до моменту закінчення поєдинку або 0 – за їх відсутністю.

2. За наявністю оцінок «А» у поєдинку, у випадку рівної кількості балів після його закінчення, технічна перемога присуджується борцю у якого більше «активностей».

Якщо борці мають однакове число «активностей» перемога присуджується тому, хто має більше балів за технічні дії, а при однаковій кількості технічних балів тому, хто провів більше якісних прийомів (більше прийомів, оцінених у 4 і 2 бали).

Якщо усі показники за оцінкою дій обох борців рівні, перемога присуджується тому з них, хто в процесі поєдинку останнім провів оцінений прийом (1, 2, 4 бали або «А»).

3. За наявністю технічних балів переможець отримує 3, а переможений – 1 класифікаційне очко, якщо у нього є технічні бали до моменту закінчення поєдинку або 0 – за їх відсутністю.

4. За наявністю тільки оцінок «А» і відсутністю балів після закінчення поєдинку технічна перемога присуджується борцю, який має більшу кількість «активностей», а при їх однаковій кількості – отримавший оцінку «А» останнім.

В цьому випадку переможець отримує 2, а переможений – 0 класифікаційних очок.

Стаття 29 Перемога за попередженнями

1. Якщо до моменту закінчення поєдинку у обох борців немає технічних балів або оцінки «А» і є рівна кількість попереджень, перемога присуджується тому, хто одержав останню оцінку за попередження що оголошене супернику.

В цьому разі переможець отримує 2, а переможений – 0 класифікаційних очок.

Стаття 30 Зняття і дискваліфікація

Борець знімається з поєдинку рішенням головного судді з присудженням його супернику чистої перемоги:

а) за повторну спробу проведення забороненого прийому;

б) у разі, якщо борець не зміг вклатися у відведені 3 хвилини на надання йому медичної допомоги.

Переможець отримує 4, а переможений – 0 класифікаційних очок. Поєдинок вважається закінченим достроково і його час фіксується у протоколі.

2. Рішенням головного судді борець знімається з поєдинку після двох попереджень, за необхідністю оголосити йому третє попередження, за ухилення від боротьби, якщо суддівська трійка має єдину думку або, якщо думка більшості трійки підтримується головним суддею. Водночас його супернику присуджується перемога.

Якість виграшу переможця визначається кількістю технічних балів, одержаних ним на момент зняття суперника:

– якщо переможець має перевагу від 8 до 11 балів, то в результаті поєдинку він отримує 3, 5 класифікаційних очок;

– якщо у переможця є технічні бали, то він отримує 3 класифікаційні очки;

– якщо у переможця немає технічних балів, то він отримує 2 класифікаційних очки. Борець, якого знято з поєдинку за ухилення від боротьби, не отримує класифікаційних очок.

3. Борець знімається зі змагань рішенням головного судді, якщо він за висновком лікаря не може продовжувати боротьбу через захворювання або через травму, одержану ним у процесі поєдинку.

Його суперник при цьому отримує 4 класифікаційних очки, а борець, якого знято зі змагань, – 0 (за класифікацією він посідає місце відповідно до результату на момент зняття).

4. Борець знімається зі змагань рішенням головного судді (дискваліфікується):

а) за неявку на килим протягом 1, 5 хвилин після першого виклику;

б) за грубу та неетичну поведінку стосовно до суперника, учасників, суддів, глядачів, за відмову подати руку супернику або за подачу її некоректно;

в) за проведення забороненого прийому, в результаті якого суперник отримує травму та за висновком лікаря не може продовжувати боротьбу;

г) за оману суддів.

Борець, знятий зі змагань, отримує 0 класифікаційних очок (при класифікації він не отримує ні особистого, ні командного місця). Його суперник отримує 4 класифікаційних очки.

Таблиця 4 – Вихідні положення

Атакований падає	Вихідне положення атакується стоячи (навколішках або руках)			
	Борець, що атакує, проводить кидок зі стійки			
	без падіння	із падінням	без падіння	із падінням
На спину	Чистий кидок	4 бали	2 бали	1 бал
На бік	4 бали	2 бали	1 бал	–
На груди, живіт, сідницю, поперек, плече	2 бали	1 бал	–	–
На коліно (коліна)	«А»	–	–	–

Стаття 31 Оцінка прийомів

1. Прийоми борця, що атакує, проведення яких не дало йому чистої перемоги, оцінюються балами. Якість і, відповідно, оцінка кидку залежить від того:

- у якому вихідному положенні знаходився борець, що атакує до кидка;
- без падіння або з падінням проводив борець кидок;
- у якому вихідному положенні знаходився атакований борець до кидка;
- на яку частину тіла борець упав у результаті кидка суперника.

2. Чотири бали присуджуються:

а) за кидок з падінням із положення боротьби стоячи, за якого суперник упав на спину;

б) кидок без падіння із положення боротьби стоячи, за якого суперник упав на бік;

в) за утримання протягом 20 секунд.

3. Два бали присуджуються:

а) за кидок з падінням із положення боротьби стоячи, за якого суперник упав на бік;

б) за кидок без падіння з положення боротьби стоячи, за якого суперник упав на груди, живіт, сідницю, поперек або плече;

в) за кидок без падіння, за якого суперник, що знаходиться до кидка в положенні на колінах або на руках, упав на спину;

г) за незакінчене утримання, протягом більше 10 секунд;

д) за друге попередження, оголошене супернику.

4. Один бал присуджується:

а) за кидок з падінням із положення боротьби стоячи, за якого суперник упав на груди, живіт, сідницю, поперек або плече;

б) за кидок з падінням, за якого суперник, що знаходився до кидка в положенні на колінах або на руках, упав на спину;

в) за кидок без падіння, за якого суперник, що знаходився до кидка у положенні на колінах або на руках, упав на бік;

г) за перше попередження, оголошене супернику.

«Активність» («А») присуджується:

а) за кидок без падіння з положення боротьби стоячи, за якого суперник упав на коліно (коліна);

б) за незакінчене утримання, що продовжувалося менше 10 секунд, та оцінювалось один раз за поєдинок.

6. За невдалий кидок борця, що атакує з падінням, у процесі виконання якого він падає на сідницю, груди, живіт, поперек, бік, спину; бали його супернику, якщо він не контратакував, не присуджуються.

Якщо борець, що захищається, при своїй контр атаці не зміг змінити характер і напрямок падіння борця, що атакував, і сам упав у напрямку його кидка, то виконаним вважається кидок того, хто атакував.

7. Утримання, виконані борцем у процесі одного поєдинку, не можуть бути в сумі оцінені більше ніж у 4 бали. Тому при проведенні повного (закінченого) утримання набрані раніше бали або «активність» за незакінчене утримання анулюються. Крім того, «активність» за незакінчене утримання скасовуються при оціненому незакінченому утриманні в 2 бали.

8. При перериванні поєдинку на прохання борця, який знаходиться на утриманні, його супернику в разі, якщо він не порушив Правила, зараховується утримання з оцінкою:

а) 4 бали – якщо від моменту початку утримання до кінця поєдинку залишається 20 секунд і більше;

б) 2 бали – якщо до кінця поєдинку залишається менше 20 секунд, але більше 10 секунд;

в) «активність» – якщо до кінця поєдинку залишається менше 10 секунд.

9. Один бал за забігання з фіксацією ззаду.

Стаття 32 Ухилення від боротьби

Ухиленням від боротьби вважається:

а) навмисний вихід за межі килиму в стійці або виповзання при боротьбі лежачи;

- б) відсутність реальних спроб проведення прийомів при боротьбі стоячи;
- в) імітація атакуювальних дій (неправдива атака), прийняття винятково оборонну позицію під час боротьбі стоячи;
- г) ухилення від захвату у боротьбі стоячи;
- д) перехід у положення «лежачи» без реальних спроб проведення прийомів;
- е) явне виштовхування суперника з килиму.

Стаття 33 Боротьба поблизу межі килиму

1. Положення «поза килимом» (за лінією межі килиму) вважається, якщо:
  - а) у боротьбі стоячи один з борців заступив ногою за межу килиму;
  - б) у боротьбі лежачи один з борців опинився половиною тулубу по лінії талії або лопаткою і сідницею за межами килиму;
2. У процесі поєдинку положення «поза килимом» визначається арбітром, а під час обговорення суперечних моментів – більшістю суддівської трійки.
3. Якщо борці опиняться у положенні «поза килимом», то вони за командою суддівського арбітра повертаються на середину килиму і поновлюють боротьбу в стійці. Без команди арбітра борець не повинен припиняти боротьбу близько межі килиму і запрошувати суперника на середину. Суперник має право проводити прийом, оскільки команди не було.
4. Кидок (контркидок), який почався на килимі, оцінюється також у тому разі, якщо він закінчується поза килимом, у зоні безпеки.

Кидок, що почався у положенні «поза килимом», не оцінюється.
5. Утримання і больовий прийом, що почалися на килимі, дозволяється проводити доти, поки один із борців має контакт із робочою площею килиму.

Стаття 34 Заборонені прийоми і дії

І. У змаганнях з боротьби самбо забороняється:

- а) кидати суперника на голову, кидати з захопленням на больовий прийом («вузол», «важіль»), кидати суперника, падаючи на нього усім тілом;

б) робити удушливі захоплення, а також затискати супернику рот та ніс, дряпатися, кусати;

в) робити будь-які болючі прийоми на хребет, скручувати шию, руками і ногами затискати голову суперника або притискати його до килиму, схрещувати ноги на тулубі суперника;

г) упиратися руками, ногами або головою в обличчя суперника;

д) притискувати ліктем або коліном зверху на будь-яку частину тіла суперника;

е) робити загин руки за спину, больові прийоми на кінцівки рук;

ж) робити захоплення за пальці на руках (ногах) суперника,

и) викручувати ногу суперника за п'яту і робити «вузли» на ступню;

к) робити «важиль» коліна, перегинаючи ногу не в площині її природного сгинання;

л) проводити больові прийоми при боротьбі стоячи;

м) проводити больові прийоми ривком.

2. Якщо суддя не помічає проведення одним з борців забороненого прийому, то потерпілому дозволяється надати сигнал голосом або жестом.

Подача неправдивого сигналу розглядається і класифікується як заборонений прийом.

3. Заборонено також дії:

– захоплення за труси або за рукав куртки з середини;

– захоплення за край або покришку килиму.

У змаганнях з бойового самбо забороняється:

а) кидати суперника на голову, кидати із захопленням на больовий прийом («вузол», «важиль»), кидати суперника, падаючи на нього усім тілом;

б) робити удушливі захоплення пальцями рук, ногами, якщо одна нога лежить на горлі, а інша позаду шиї, притискаючи горло будь-якою частиною тіла до килиму. Затискати супернику рот і ніс, заважаючи диханню.

Удушливе захоплення, за якого ноги стискають шию з боків, дозволяється;

в) дряпатися, кусатися, робити будь-які больові прийоми на хребет, скручувати шию руками і ногами, стискати голову суперника або придавлювати її до килиму;

г) впиратися руками, ногами, або головою в обличчя суперника;

д) притискувати ліктем або коліном зверху на будь-яку частину тіла суперника;

е) робити захоплення за пальці на руках або ногах суперника;

ж) робити больові прийоми на кисть;

и) робити «вузол» стопи, викручувати стопу за п'ятку;

к) робити «важіль» коліна, перегинаючи ногу не в площині її природного згинання;

л) проводити больові прийоми ривком;

м) наносити неконтрольовані удари;

н) наносити удари з попереднім захопленням голови (шиї) суперника;

и) наносити удари в положенні «лежачі»;

р) наносити удари коліном, головою та ліктем в голову;

с) наносити удари по горлу суперника, в тім'я, потилицю, хребет, поперек, кадик;

т) наносити удари (тички) в обличчя;

у) наносити удари по корпусу нижче пояса (крім ніг);

ф) наносити удари в суглоби проти їх природного згинання;

з) наносити по нирках удари головою.

3. Заборонено також дії:

– захоплення за труси або за рукав куртки з середини;

– захоплення за край або покришку килиму.

Стаття 35 Зауваження та попередження

1. Порухеннями Правил, за які борцеві може бути зроблено попередження, або за які він може бути знятий з одного поєдинку, або зі змагань (див. ст. 30),

вважається:

а) несвоєчасна явка на килим;

б) застосування забороненого прийому;

в) грубе ведення боротьби;

г) порушення дисципліни;

д) розмови на килимі;

е) ухилення від боротьби;

ж) вихід за межі килиму без дозволу арбітра, зокрема для надання медичної допомоги;

и) підказки, що супроводжуються неетичною поведінкою представника, тренера або інших учасників його команди (за порушення ст. 9. пп. 5, 6), що знаходяться поблизу килиму та інші заборонені дії.

2. Протягом поєдинку борцю не може бути зроблено більше одного зауваження. Арбітр має право зробити борцеві зауваження без згоди інших членів суддівської трійки.

3. За запізнення на килим терміном понад 30 секунд після першого виклику, борцю робиться зауваження, за запізнення терміном більше 1 хвилини – перше попередження.

4. За порушення правил, вказаних у п. 1 д, е, ж ст. 35 спочатку робиться зауваження, у разі повторному порушенні – попередження. У ході поєдинку перше і друге попередження роблять борцю (борцям) більшістю голосів суддівської трійки.

5. Якщо борець, захоплений на больовий прийом або на утримання, вийшов за межі килиму, йому відразу оголошують чергове покарання за умисний вихід за межі килиму: перше, друге попередження або зняття з поєдинку.

6. При порушенні правил, вказаних у п.1 б, в, г ст. 35 попередження оголошують без попереднього зауваження.

7. Борцю в ході одного поєдинку може бути оголошено не більше одного попередження за проведення забороненого прийому. Кожному з борців у процесі одного поєдинку може бути зроблено не більше двох попереджень.

Стаття 36 Визначення і оголошення результату поєдинку

1. Чиста перемога присуджується:

а) якщо технічні дії борця оцінюються як чистий кидок не менше ніж двома суддями суддівської трійки;

б) за успішне виконання борцем больового прийому.

2. Перемога з явною перевагою і перевагою за балами – технічна, визначається керівником килиму згідно із записом у протоколі поєдинку, зробленим відповідно до оголошених у процесі поєдинку оцінок дій борців.

3. Борець (борці) знімається з поєдинку за одноголосного рішення суддівської трійки або за більшістю голосів за згодою головного судді (або його заступника). Оголошення про зняття з поєдинку або зі змагань здійснюється після узгодження з головним суддею (або його заступником).

4. Результат оголошується у такий спосіб:

а) при чистій перемозі або перемозі за явною перевагою: «За ... хвилин... секунд чистим кидком (больовим прийомом, явною перевагою) переміг (прізвище і команда переможця)»;

б) якщо чистої перемоги не було: «З перевагою (за балами) переміг (прізвище і команда переможця)»;

в) якщо борець знімається з поєдинку: «За ... хвилин... секунд у зв'язку зі зняттям суперника перемога оголошується (прізвище і команда переможця)»;

г) якщо обидва борці знімаються з поєдинку або (зі змагань) їм обом оголошуються поразка з часом... хвилин... секунд.

Стаття 37 Протести

1. Протест може бути подано у зв'язку з грубим порушенням Правил при суддівстві поєдинку або у разі виникнення неординарної ситуації.

2. Процедура подання протесту:

– протест подається усно представником команди головному судді змагань безпосередньо під час поєдинку вказуючи, статтю і пункт Правил, що було порушено;

- після закінчення поєдинку протест має бути повторено письмово;
- протест із неординарної ситуації (порушення Положення, порядку зважування і жеребкування учасників, складання пар, дезінформація, що виходить від офіційних осіб тощо) подається відразу після її виникнення в письмовому вигляді з тим, щоб суддівська колегія мала можливість оперативно прийняти рішення з мінімальними втратами часу для ходу і результатів змагання;
- під час подачі протесту додається грошова сума, обумовлена відповідно до рішення Федерації самбо України.

3. Розгляд протесту:

- у разі прийняття протесту за порушення Правил при суддівстві поєдинку протест розглядається головним суддею із залученням трійки суддів, що беруть участь у суддівстві цього поєдинку, а також представників зацікавлених сторін (без права участі в обговоренні протесту).

4. Рішення по протесту приймається:

- по поєдинку – відразу після обговорення ситуації головним суддею, після чого поєдинок продовжується;
- з інших причин – у термін, що забезпечує можливість виправлення припущених помилок із мінімальними втратами для ходу та результатів змагань;
- головним суддею, про що він інформує зацікавлені сторони;
- у разі задоволення протесту внесена попередньо грошова сума повертається тому, хто подав цей протест.

Розділ 5 ОБЛАШТУВАННЯ МІСЦЬ ЗМАГАНЬ

Стаття 38 Килим

1. Килим для самбо повинен мати розміри від 10м x 10м до 13м x 13м метрів. Робоча площа килиму, на якому проводяться поєдинки борців, становить собою коло діаметром від 6 метрів до 9 метрів. Ширина зони безпеки

(останньої частини килиму) повинна бути не менше 2-х метрів у будь-якій точці кола.

Килим, виготовлений з амортизаційного матеріалу, повинен бути гладким і мати товщину не менше 5 сантиметрів.

Якщо килим складається з декількох матів, то необхідно їх щільно зсунути та міцно скріпити. У місцях з'єднання не повинно бути западин і стирчань.

Центр килиму визначається колом діаметром 1 метр, ширина лінії межі якого повинна складати 10 сантиметрів.

Межа килиму (його робочої площі) має бути чітко визначена лінією (або зоною пасивності). Ширина лінії межі килиму має складати не менше 10 сантиметрів. Ця лінія (або зона) входить у робочу площу килиму.

2. Уся поверхня килиму застеляється покривалом з міцної тканини або синтетичного матеріалу без грубих швів. Покривало туго натягують і міцно закріплюють. Покривало має бути продезінфіковано.

Два протилежні кути килиму визначаються червоним і синім кольорами (ліворуч від суддівського столика – синій, праворуч – червоний).

3. Для запобігання ушкоджень навколо килиму щільно вкладається і закріплюється з ним м'яка доріжка (можуть бути мати) завширшки не менше 1 метра, товщиною не менше 5 сантиметрів (але не більше товщини килиму).

4. Площадка, на яку вкладається килим, має бути ширше килиму не менше ніж на 2,5 метри у кожний бік.

Для запобігання можливих травм навколо килиму на відстані 2-х метрів не повинно бути сторонніх предметів. Глядачі має знаходитись не ближче 3-х метрів від килиму.

5. Поміст, на якому проводять змагання, має бути висотою не більше 1 метра.

6. Придатність килиму і обладнання для змагань визначаються головним суддею, лікарем і представником організації, що проводить змагання і фіксується в спеціальному акті прийомки.

Стаття 39 Інвентар для проведення змагань

1. Звуковий сигнал (гонг) може бути будь-якої системи, але повинен мати достатньо гучне звучання.

2. Ваги для зважування мають бути повірені.

3. Хронометри (електрохронометри) повинні мати обладнання для їхньої зупинки і увімкнення без скидання хвилинних і секундних показників до закінчення поєдинку.

Для інформації судів і борців після закінчення кожної хвилини поєдинку можна використовувати таблички. Таблички з оцінками повинні мати цифри 1, 2, 4 і літери «А» і «О», а також I, 2, A, 2, 4 для показу оцінок за попередження та утримання. Цифри і текст на щиті повинні бути добре видимі глядачам. Допускається в процесі поєдинку показувати суму балів кожного борця.

6. Для інформування учасників і представників щодо Програми, графіку та ходу змагань встановлюється інформаційний щит. Розміри і конструкція щита, місце його встановлення заздалегідь узгоджується з секретарем змагань.

Стаття 40 Вимоги до місць проведення змагань

1. Коефіцієнт природного освітлення зали має бути не менше 1:6, штучне освітлення – не менше 100 лк. Килим має бути освітлений зверху світильниками відбивального або розсіювального світла із захисною сіткою.

2. Під час проведення змагань у приміщенні температура має бути від +15°C до +25°C, вологість повітря не нижче 60%. Вентиляція повинна забезпечувати триразовий обмін повітря на годину.

3. Під час проведення змагань на відкритому повітрі температура має бути від +15°C до +25°C. Килим повинний бути захищений від прямих сонячних променів.

Розділ 6 БОЙОВЕ САМБО

Змагання з бойового самбо проводяться відповідно до цих Правил з деякими доповненнями. Костюм учасника:

1. Боксерський шолом (червоний, синій).
2. Капа.
3. Твердий бандаж (раковина).
4. Рукавички для бойового самбо (ударно-захоплювальні).
5. Накладки на ноги, що закривають передню поверхню гомілки та шнуровку борцівки.

Стаття 41 Оцінки бою та технічних дій

Таблиця 4 – Оцінювання дій

№ з/п	Оцінка прийомів	Оцінювані дії
1	2	3
1	Чиста перемога (достроково)	а) нокаут, два нокдауни; б) чистий кидок або удар із падінням суперника на спину, за якого атакувальник залишається у стійці; в) удушливий прийом; г) больовий прийом; д) явна перевага у 12 і більше балів (ст. 26); е) неможливість продовжувати сутичку (відмова, травма, прострочено час на медичну допомогу); ж) дискваліфікація за порушення Правил (ст. 30)
2	Оцінка в чотири бали	а) за кидок, удар з падінням з положення боротьби в стійці, за якого суперник упав на спину (ст. 31, п. 2); б) за кидок, удар на бік, за якого атакувальник залишився в стійці (ст. 31, п. 2); в) за повне утримання протягом 20 секунд; г) за нокдаун.
3	Оцінка в два бали	а) за кидок, удар (ст. 31, п. 3); б) за друге попередження, оголошене супернику (ст. 31, п. 3); в) за повне утримання більше 10 секунд, але менше 20 секунд (ст. 31, п.3).

Продовження таблиці 4

1	2	3
4	Оцінка в один бал	а) за кидок, удар (ст. 31, п. 3); б) за друге попередження, оголошене супернику (ст. 31, п. 4).
5	Активність	за кидок, удар із падінням з положення боротьби в стійці, за якого суперник упав на коліно (коліна).
6	Зауваження	а) згідно правилами самбо (ст. 31); б) за пасивний захист атакованого в положенні лежачи на животі;
7	Попередження	а) згідно з правил самбо (ст. 31); б) за повторний пасивний захист атакованого в положенні «лежачи на животі».

Нокаут – невідновлювальна втрата можливості захищатися внаслідок пропущеного удару: до рахунку 10 борець не може повністю прийти в себе та прийняти бойову стійку.

Примітка. Спортсмен, що отримав нокаут у голову, знімається зі змагань.

Нокдаун – тимчасово втрата можливості захищатися внаслідок пропущеного удару: до рахунку 10 борець повністю приходить до тями та приймає бойову стійку.

Примітка. При оцінці «нокдаун» також оцінюється положення тіла атакованого відносно килиму, згідно з правилами самбо (ст. 26, 31) і оцінки підсумовуються.

Стаття 42 Дозволені технічні дії для бойового самбо

1 Ударна техніка

Удар – імпульсивна миттєва технічна дія з прямолінійною або криволінійною траєкторією, що виконується руками, ногами або головою в дозволені Правилами області тіла людини з певною швидкістю і силою.

Удари оцінюються, якщо після проведення технічної дії суперник повністю втрачає рівновагу і упав на будь-яку частину тіла і оцінюється згідно з Правилами (ст. 26, 31).

1.1 Удари руками наносяться будь-якою частиною кулака (окрім основи долоні), ліктем у передню, бокову частини голови, рук і ніг, а також у пахову область.

1.2 Удари ногами наносяться коліном, гомілкою, стопою, п'ятою в передню, бокову частину голови (окрім зустрічного удару коліном при проході суперника в ноги), тулуба, по ногах (у внутрішню та зовнішню частини стегна або гомілки), пахову область.

1.3 Удари руками, ногами, головою в партері (крім потиличної частини голови, шиї і задньої поверхні спини, області поясниці, кібчика та анального отвору), якщо атакувальник також знаходиться в положенні «партера».

Положення «партера» визначається згідно з Правилами самбо.

1.3.1 Удари ліктем, крім зустрічного удару в голову або в область ключиці з протаскуванням суперника за різний рукав або відворот куртки.

1.3.2 Удари головою наносяться за умови, якщо голова атакувальника та атакованого знаходяться в шоломах.

2 Кидкова техніка

2.1 Дозволені усі види кидків, що є в спортивному самбо (ст. 21, п. 2).

3 Техніка боротьби самбо

3.1 Больові прийоми в партері, дозволені в самбо (ст. 21, п. 3), а також больові прийоми в стійці, включаючи больові прийоми із заведенням руки за спину (міліцейський захват).

Примітка. Під час проведення больового прийому, якщо атакований у положенні «в стійці», боротьба не припиняється. У цьому положенні атакований може захищатися скидуванням суперника об килим (крім скидування на голову).

3.2 Удушливі прийоми – технічні дії, за яких відбувається дія на шию суперника, що заважає нормальному диханню або призводить до втрати

свідомості, проводяться як у положенні «лежачи» так і в «стійці». Удушливі прийоми проводяться руками, ногами, за допомогою спортивної куртки.

3.2.1 Удушливі прийоми проводяться тільки областю передпліччя атакуючої руки, що не приводить до скручування шийного відділу хребта.

3.2.2 Удушливі прийоми одягою дозволені тільки відворотами самбістської куртки (крім пояса).

3.2.3 Удушливі прийоми ногами дозволені, якщо вплив на шию проходить з захопленням руки атакованого.

3.3 Утримання – усі утримання дозволені Правилами самбо (ст. 21, п. 4).

Стаття 43 Заборонені технічні дії

До заборонених технічних дій належать:

а) нанесення ударів пальцями рук і ніг, відритою рукавичкою та основою долоні;

б) проведення больових прийомів на шию, хребет, кисть, стопу;

в) нанесення ударів руками і ногами лежачого суперника із положення у «стійці»;

г) удари в шию, по суглобах рук та ніг (коліно, підйом стопи, за фіксації атакваної кінцівки в напрямку проти природного згинання), потилицю і спину, поясницю, куприк, анальний отвір, нанесення ударів пальцями в очі);

д) удари голови, якщо голова одного із суперників без шолома;

е) кидки, заборонені в самбо (ст. 34), а також кидки із захопленням шиї;

ж) больові прийоми на м'язи та суглоби, заборонені в самбо (ст. 34), за винятком больового прийому заведення руки за спину і положення їх виконання (тобто больові, у стійці дозволені);

и) порушення дисципліни, груба, неетична поведінка відносно суперника, учасників змагань, суддів або глядачів.

Виробничо-практичне видання

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

до організації самостійної роботи, проведення практичних занять
із навчальної дисципліни

«ФІЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ»

(Правила проведення змагань із самбо)

(для всіх освітніх програм Університету)

Укладач Стеценко Денис Юрійович

Відповідальний за випуск *Н. І. Горошко*

Редактор *О. В. Михаленко*

Комп'ютерне верстання *І. В. Волосожарова*

План 2019, поз. 221М

Підп. до друку 21.11.2019. Формат 60 × 84/16.

Друк на ризографі. Ум. друк. арк. 3,1.

Тираж 50 пр. Зам. №.

Видавець і виготовлювач:

Харківський національний університет
міського господарства імені О. М. Бекетова,
вул. Маршала Бажанова, 17, Харків, 61002.

Електронна адреса: rectorat@kname.edu.ua

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи:

ДК № 5328 від 11.04.2017.